

MAAOMAVALITSUS

EESTI MAAOMAVALITSUSTE LIIDU HÄALEKANDJA

10. MAI 1928. A.

Nr. 9

KUUES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:

Aastas	Kr. 5.—
Pooles aastas	" 2.50
Üksik number	" —.25
1923 aastak.	" —.50
1924 "	" 3.—
1925, 1926 ja 1927a.ä	" 5.—

Toimetus ja talitus:

Tallinnas, Suur Roosikrantsi
uul. Nr. 12.
Telefon Nr. 4—72.
Jooksev arve: Eesti Panga Tal-
linna osakond Nr. 609.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Omaomavalitsustele 30% hinna-
alandust.
Dokumentide kaotamise kuu-
lutused 50 senti dokumendi pealt

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Kuidas suhtub praegune riigivanem oma- valituse küsimusele?	Lhk. 131
Kogukondlise hoolekande riiklise toetus- raha jagamisest — J. Matvei	" 132
Vallaomavalitsuste arvepidamise korralda- misest	" 134
Omaomavalitsuste päevauudised	" 136
E. M. Liidu ja omaomavalitsuste tegevusest	" 136
Küsimused ja vastused	" 144
Kuulutused	Lhk. 130; 132, 144

**„Esimene Eesti
omavalitsustegelaste
kongress“**

mis soovitav kooliraamatu-
kogudele, võivad koolid Eesti
Maaomavalitsuste Liidult saada
hinnaga Kr. 1.50.

**Vallaomavalitsuste
ameerikaviisiline raamatupidamine**

19 vormi
Prooviläbikanded
Seletus- ja juhatuskiri.

H. Avikson

Eesti Maaomavalitsuste Liidu sekretär.
E. Maaomavalitsuse Liidu väljaanne.
Hind 2.50 senti.
Postiga 2.75 senti.

Kõigile „Maaomavalitsuse“ võlglastele.

*Kõiki neid asutusi ja isikuid, kes võlgnevad „Maaomavalitsuse“ telli-
miste ja kuulutuste raha eelmiste ja käesoleva aasta eest, palub talitus
võlgneva summa, ilma erilist meeldetuletamist ootamata, lahkesti ärasaata.
3. aprillil 1928. a.*

„Maaomavalitsuse“ talitus.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalistuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7.

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste
„Oma“ seltsis kinnitamisega.

Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta.

Sisu:

13. vihk: Tervishoid. Veterinaar ala. **14. vihk:** Hoolekanne. **15. vihk:**
Hoolekanne. **16. vihk on trükis.**

Sundnormide kogu vihud algusest saadik on saada E. Maaomavalitsuste Liidust.
20. vihku 13 kr., 10 vihku 6.50 s., 5 vihku 3.25 s., 1 vihk 75 senti.

Kuidas suhtub praegune riigivanem oma- valitsuse küsimusele?

Kui arvestada E. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu delegatsiooni muljetega 27. aprillist s. a. riigivanema juures käigust; kui arvesse võtta seda tähelepanelikkust, millega härra riigivanem delegatsiooni märgukirja läbi luges; kui võtta riigivanema jutuajamise avasõnad, et meie kõik oleme ühise huvi teenistuses, iga üks oma kohal, riigivalitsus siin, omavalitsused kohtadel; kui meelde tuletada tähendust, et omavalitsuste teeneid raskes vabadussõjas tuleb hinnata; kui allakriipsutada riigivanema vaadet, et senine kord normaalne ei ole, kus seadusandline kogu paneb riigivalitsusele ja omavalitsustele raskeid rahalisi kohustusi peale, ilma et selle juures võimalusi antaks nende kulude katteks sissetulekuid saada, või kaalutaks rahva maksu kandejõudu, millise nähtuse lõpetamiseks Vabariigi Valitsus tahab samme astuda; kui hinnata seda osavõttu maaomavalitsuste rahalises seisukorras, millega riigivanem asjast kinni hakkas, ja tagasitõrjumise asemel abinõude kaalumise ja nõuandmise juurde asus, kuidas kõige kiiremalt raskustest ülesaada; kui silmas pidada, et riigivanem seda küllaldaseks ei pidanud, et ainult päevaküsimusest üle pääseda ja, vabanedes delegatsioonist, rutata sinna, kuhu ametikohused teda ootasid, vaid et ta asus küsimuse lahendamise võimaluste juurde tema täies ulatuses, et ta sellejuures näitas vajaduse peale, et riigi rahanduse seisukorda tuleb parandada eestkätt valitsuse aparaadi ümberkorraldamisest saavutatava kokkuhoiuga, sest ühegi raskuseta võiks paralleelasutuste ülesanded ühede peale panna, teisi kaotades, näit. kaotades riigimaade ülemate ja ringkonna valitsejate instituudid, panna esimeste ülesanded maaomavalit. põllumajanduse osakondade ja teiste ülesanded vallasekretärade peale, et ta, teiseks, asja huvides väga soovitavaks pidas, et Maaomavalitsuste Liit võtaks omavalitsuste rahalise seisukorra korraldamise küsi-

muse põhjaliku arutamise alla ja omad seisukohad seaduse eelnõude näol Valitsusele esitaks, ka siis, kui kõik tema poolt esitatud seadused seni käiku saanud ei ole, mis asja lõpulikku lahendamist kiirustada aitab, kuna Valitsus loodab suve jooksul sellel alal ka midagi ära teha, — siis tuleb konstateerida, et riigivanem võtab seadusandlusega sünnitatud omavalitsuste päevaraskusi tõsiselt, võtab neid kui küsimusi, mis ka temasse, kui riigivanemasse, puutuvad; siis peab järeldama, et riigivanem hindab omavalitsuste vaba ja teguvõimast algatust ning riigivõimu teostamist nende kaudu koha peal, nagu ta, J. Tõnisson, Riigikogu esimehena esimesel omavalitsustegelaste kongressil oma tervituskõnes seda juba tegi; siis tuleb otsustada, et riigivanem riigile pealepandavate ootamata kohustega üheväärseteks peab maaomavalitsuste peale pandavad kohused tulusi näitamata; siis võib kinnitada, et riigivanemal tõsine tahe on omavalitsuste rasket rahalist seisukorda põhjaliku valitsemise-aparaadi ümberkorraldamisega kindlale alusele viia, nähes selleks ühe abinõuna valitsemise ülesannete koondamist kohtadel omavalitsuste kätte, sellega ka omavalitsuste algüksusi, valdasi, tugevaks tehes, asudes seega täiesti sellel seisukohal, mille esimene omaval. kongress omaks võttis; siis tuleb allakriipsutada, et härra Riigivanem hindab omavalits. kaastööd suures seisukorra lahendamise töös nende liidu kaudu; siis tuleb, kokkuvõttes, konstateerida, et härra Riigivanem, kes ütles enese omavalitsuste inimese olema, omavalitsuste küsimusse suhtub kõigiti omavalitsustegelase vaatevinklist, sellepärast, et ta esimese kodaniku kohal omaval. ülesandeid ja teeneid unustanud pole ning riigi suure tege- lasena näeb, et need omal kohal tarvilikud on riigi üldhuvides.

5. mail 1928, a.

See omavalitsuse ametnik, kes veel

„Sundnormide kogu maaomaval. jaoks“

tellinud ei ole, vaevab end asjata seaduste ja nende muudatuste seaduste rägastikkus, kuna „Sundnormide kogus“ on seadused kodifitseeritult ja Riigikohtu seletustega varustatult toodud.

Kogukondlise hoolekande riiklise toetusraha jagamisest.

J. MATVEI

End. riiklise hoolekande nõukogu liige.

Teatavasti võetakse riigi eelarvesse iga aasta kogukondlise hoolekande korraldamiseks — õigem hoolekande asutuste sisseadmiseks — 250.000 krooni (25.000.000 marka) ülesse, mida Töö-Hoolekandeministeriumi juurde kokkukutsutav hoolekande nõukogu ministri ettepanekul ära jagab.

Möödunud aastal olid maaomavalitsused nõudmisi ja eelarveid Töö-Hoolekandeministeriumile väga tagasihoidlikult esitanud, kuna linnavalitsused selle vastu mitu korda rohkem nõudsid.

Hoolekande nõukogu koosolekul linnade esitajad oma nõudmisi põhjendasid sellega, et maalt vaesem, hoolekannet vajav, rahvakiht linna valgub, sellepärast linnadele ka hoolekande-asutuste asutamiseks toetussummasid rohkem tarvis kui maale. Et Hoolekande nõukogus mitmesuguste esituste kaudu linnakodanikkudel ülekaal, kes maaolusid hästi ei tunne, leidis linnaesitajate nõudmine poolehoidu, ning linnadele määrati toetuseks 16.108.000 mk. ja maaomavalitsustele kõigest 8.497.000 mk, kuna see ümberpöördukt oleks pidanud olema. Maal asub rahvast 70—75% ja linnades 25—30%. Sellega said linnad neli korda rohkem toetust kui maavalitsused ja seda olukorra juures, kus Töö-Hoolekandeminist., Punane Rist, Lastekaitse Üh. j. n. e., eriti veel linnas vaeste eest hoolitsevad. Esiteks ei ole see hoolekande seaduse põhimõtte järele õigustatud, sest hoolekannet peavad ühel mõõdul niihästi linna- kui ka maaomavalitsused teostama. Teiseks on linnad juba vanad omaval. üksused, kus hoolekande teostamine sunduslik oli ja selle tõttu vajalised hoolekande asutused juba

varem korraldatud. Kolmandaks on linnadel ajajooksul välja kujunenud ja seadustega kindlustatud sisetulekuhallikaid rohkem kui maaomavalitsustel, ja neljandaks on valdades nende piiratud sisetulekute ja maaüksuse kohta õreda rahvaarvu tõttu vaestemajad väga viletsas seisukorras. Viimane asjaolu ongi see põhjus ja tõukejõud, mis maalt vaeseid ja peavarjuta inimesi linnadesse sunnib rändama.

See on riigi- ja rahvamajanduse seisukohalt hädaohtlik. Linnadesse kogub palju tahtejõuetut elementi, kes mitte üksi hoolekande mõttes linnadele koormaks ei ole, vaid kui kergesti tuldvõttev materjal ka igasugustest vooludest süüdatud ja kaasakistud saab.

Maal võivad vaesed hoolekannet vajavad inimesed omaste ja tuttavate juures kuidagi ülespidamist teenida, kuid iseäranis perekonnaga ja halva kuulsusega inimestel on väga raske korterit saada.

Ainuke abinõu hoolekannet vajavate inimeste linna voolamise vastu on maal hoolekande paremini korraldamine, iseäranis aga sündsate vaestemajade juurde ehitamine. Pärnu maaomavalitsus võttis seda küsimust tõsiselt, ning hiljem on ka teised maavalitsused maal vaestemajade korraldamisele ja ühiselumajade ehitamisele asunud.

Käesoleval kuul astub hoolekande nõukogu kokku, et riiklist toetussummat omav. vahel ärajagada. Niihästi Töö-Hoolekandeministeriumil kui ka Hoolekande Nõukogul tuleb eelnimetud seisukohast; maal hoolekande parema korraldamise põhimõtteid kaaluda ja hoiduda, et möödunud aasta viga enam ei korduks.

Hoolekande asutuste sisseseadmiseks on Töö-Hoolekandeministeerium
riiklist toetust annud:

Omaavalitsuse nimetus	Mis otstarbeks toetus 1927. a. antud	1919. a. kuni 1926. a. ant. toet.	1927. a. antud toetus	Kokku 1927. a. ¹⁾	Summa
<i>Linnavalitsustele:</i>					
Tallinna linnav.	Laste päevakodu maja ehituse lõpule viimiseks	—	3 500 000	—	—
	Laste päevak. sisseseade murets.	—	400 000	—	—
	Germanovi vanadekodu ümberehit.	—	200 000	—	—
	Germanovi vanadekodu sisseseade suurendamiseks	—	200 000	—	—
	Jaani vanadek. sisseseade uuend.	—	250 000	—	—
	Juhkentali vanadekodu sisseseade uuendamiseks	—	250 000	—	—
	Iru vanadekodu sisseseade murets.	—	1 000 000	—	—
	Seniste õomajade sissesead. uuend.	—	90 000	—	—
	3 lastekodu sisseseade täiendamis.	9 630 812	800 000	6 690 000	16 320 812
Tartu linnav.	„Tartu kodu“ laiendam 30 hoole- aluse peale	—	1 150 000	—	—
	Karlova lastekodu laiendamiseks 20 lapse peale	11 556 400	150 000	1 300 000	12 856 400
Nõmme linnav.	Laste päevakodu sisseseade täiend.	—	38 000	—	—
	Vanadekodu ehitamiseks	—	1 500 000	1 538 000	1 538 000
Võru linnav.	Vanadekodu täiendamise remont.	3 995 000	90 000	90 000	4 085 000
Narva „	Lastekodu sisseseade täiendamiseks	—	200 000	—	—
	Väikelaste kodu sisseseadmiseks .	—	440 000	—	—
	Orlovi nimelise vanadekodu sisse- seade täiendamiseks	—	100 000	—	—
	Martinsi vanadekodu sisseseade täiendamiseks	—	110 000	—	—
Pärnu linnav.	Linna õomaja laiendamiseks	1 205 300	30 000	900 000	2 105 300
Viljandi „	3 elumaja ehitamiseks	750 000	2 000 000	2 000 000	2 750 000
	„Stifti“ söögiloo ehitamiseks . . .	—	100 000	—	—
	Puust elumaja remondiks	606 700	140 000	240 000	846 700
Haapsalu „	—	640 000	—	—	640 000
Paide „	Vanadekodu puukuuri remondiks	—	40 000	—	—
	Vihitlemise sauna ja pesuköögi ümberehitamiseks	200 000	150 000	190 000	390 000
Valga „	Vanadekodu sisseseade uuendamis	—	300 000	—	—
	Lastekodu ja laste päevakodu sisseseade uuendamiseks	1 547 500	300 000	600 000	2 147 500
Kuressaare	Uue vanadekodu ehitamiseks	—	1 500 000	—	—
	Lastekodu sisseseade täiendamiseks	897 728	100 000	1 600 000	2 497 728
Türi linnav.	Uue vanadekodu ehitamiseks	—	800 000	800 000	800 000
Rakvere linnav.	Vanadekodu sisseseade uuendamis.	160 600	160 000	160 000	320 600
	Linnad kokku Mrk.	31 090 040	—	16 108 000	47 198 040
<i>Maavalitsustele:</i>					
Harju maav.	Raiküla lastekodu sisseseade täiend.	—	100 000	—	—
	Lehola vanadekodu remondiks	1 500 000	300 000	400 000	1 900 000
Viljandi „	Puiatu lastekodu remondiks	—	300 000	—	—
	Võisiku vanadekodu remondiks	1 900 000	900 000	1 200 000	3 100 000
Valga „	Tamme vanadekodu ümberehit.	—	1 000 000	—	—
	„sisseseadmiseks	2 310 000	600 000	1 600 000	3 910 000
Petseri „	Vanadekodu asutamiseks	—	750 000	750 000	750 000
Järva „	Mäo lastekodu remondiks	—	600 000	—	—
	Ravere vanadekodu remondiks	2 200 000	1 000 000	1 600 000	3 800 000
Tartu „	Vallavaeste majade remondid	1 903 000	700 000	700 000	2 603 000
Lääne „	„ „ „ „	2 110 000	700 000	700 000	2 810 000
Võru „	„ „ „ „	6 612 173	500 000	500 000	7 112 173
Pärnu „	Sindi varjupaiga vesivarust. sissesead.	—	262 000	—	—
	Valla vaestemajade sisseseadmiseks	4 580 800	600 000	862 000	5 442 800
Viru „	Vanadekodu remondiks	2 717 500	185 000	185 000	2 902 500
Saaremaa m.-v.	—	1 650 000	—	—	1 650 000
	Maomaval. kokku Mrk.	27 483 473	—	8 497 000	35 980 473

¹⁾ Märkus: Peale esimese jagamise jäi 500 000 mrk. üle, mille jagamise kohta andmed puuduvad.

Vallaomavalitsuste arvepidamise korraldamisest.

Järg.

Kuid siin astus vahele Maaomavalitsuste Liit, kes vaatas veel läbi esialgse kavana väljatöötatud „Vallaomavalitsuste arvepidamise“ ja leidis selle peapuuduseks eelarvega arvestamise ning — suuremas osas vallaomavalitsustes senini, ligi kolmekümmend aastat juba, töö lihtsustamiseks ja aja kokkuhoidmiseks kasulikult tarvitusel olnud — operatsioonide pearaamatusse kandmise viisi: osalt kuu kokkuvõtte summadena, maksude raamatute ja eelarveliste tulude ja kulude kokkuvõtete kasutamise, osalt üksiksummadena otsekohe kassaraamatust ja memoriaalist ilma vahepealse kokkuvõtेशurnaialita, millist viisi ei tundvat ükski raamatupidamise süsteem, mis olevat „uus leidus“, mida tulevat alles õppida. Tunnustanud selliste „puuduste“ pärast väljatöötatud „Vallaomavalitsuste arvepidamise“ vastuvõtmatuks, Maaomavalitsuste Liit pani ette võimaldada temale kavade valmistamise vallaomavalitsuste arvepidamiseks ja anda selleks otstarbeks üle Siseministeeriumi 1924 a. eelarvesse võetud kultuuriline toetus Mk. 100.000. Maaomavalitsuste Liidu ettepanekut toetas ka Riigikontroll, milline ettepanek siis täideti selle tingimisega, et kavade väljatöötamisel püütaks selle poole, et arvepidamine nende järgi nõuaks võimalikult vähem tööd.

Selle järele Maaomavalitsuste Liit 1926. a. veebruari kuul esitas Siseministeeriumile kinnitamiseks Liidu poolt heakskiidetud „Kahekordse raamatupidamise Eesti Vallaomavalitsuses“.

Linnade Liidu väljaandel ilmus trükis 1923. a. „Omavalitsuse arvepidamise põhi-jooned“, kus muu seas, pealkirja all „Lihtsustatud omavalitsuste arvepidamine“ käsitatakse ka vähemate omavalitsuste, eriti valla- ja alevivalitsuste arvepidamist, mille täienduseks Linnade Liit 1926. a. septembril esitas Siseministeeriumile seisukoha võtmiseks veel ühe „Omavalitsuste lihtsustatud arvepidamise kava“.

Kõik need teosed — Siseministeeriumi ülesandel valmistatud „Vallaomavalitsuste arvepidamine“, Maaomavalitsuste Liidu „Kahekordne raamatupidamine Eesti vallaomavalitsuses“ ja Linnade Liidu „Omavalitsuse arvepidamise põhi-jooned“ ühes lisaga „Omavalitsuste lihtsustatud arvepidamine“ — Siseministeerium saatis seisukoha võtmiseks ja arvamise avaldami-

seks järgimööda esiteks Rahaministeeriumile, teiseks Riigikontrollile ja kolmandaks Vallasekretäride Seltsile, kes vallaomavalitsuste arvepidamisest huvitatud.

Rahaministeeriumi poolt teatas Riigikassa 1926. a. 21. juuli kirjaga, et esitatud arvepidamise kavade osutuvat paremaks Maaomavalitsuste Liidu oma, mis peajoontes olevat kooskõlas Linnade Liidu „Omavalitsuse arvepidamise põhijoontega, Siseministeeriumi ülesandel väljatöötatud „Vallaomavalitsuste arvepidamine“ tunduvat enam raskepärasena ja temas puuduvat süsteemi-puhtus.

Riigikontrolli arveasjanduse Nõukogu 1926. a. 30. oktoobri koosoleku protokolliga arvas, et mitme raamatupidamise süsteemi tegelik käsitlemine ei takistavat ühtlaste aruannete kokkuseadmist ja soovitas võtta tarvitusele katseviisi teatavates valdades nii Siseministeeriumi, kui Linnade ja Maaomavalitsuste Liidu raamatupidamise kavade ning katsete tulemustestel tegelikule elule kõige enam vastav valdade arvepidamise kord hiljem üldistada ja panna maksma kõigis valdades.

Vallasekretäride Seltsi juhatus 1926. a. 14. juuli kirjaga teatas, et vallasekretäride selts ei olevat suutnud vallaomavalitsuste arvepidamise kavade asjus kindlat seisukohta võtta hoolimata sellest, et neid kavadeid olevat arutatud mitmel korral seltsi koosolekutel ja komisjonides, sellepärast paluti Siseministeeriumi tema enese poolt paremaks tunnustatud uued ühtlased raamatupidamise kavade panna maksma uue eelarve aastaga alates 1. aprillist 1928.

Siseministeeriumis leiti, et nii Linnade Liidu „Omavalitsuse arvepidamise põhi-jooned“ ühes nende täiendusega „Omavalitsuste lihtsustatud arvepidamise kava“, kui ka Maaomavalitsuste Liidu „Kahekordne raamatupidamine Eesti vallaomavalitsuses“, mis rajatud eelnimetatud „põhijoontele“, ei vasta vallaomavalitsuste tarvetele ega nõuetele: arvepidamine nende järgi kujuneb liig keeruliseks, tarvitab palju ülearust, asjatut ja otstarbetut tööd ning kõige selle juures annab puudulikku ning vildakaid tulemusi. Mainitud teoste peamiseks puudusteks ja liialdusteks osutuvad:

1. Arvestuste poolikus — osa nõutavatest dokumentidest ja raamatutest pidamatajätmine, mille tõttu eeskujuks määratud arvepidamised esinevad puudulik-

kude juhatusena ega võimalda jälgida puuduvate raamatute tegelikku pidamise viisi, nende suhtumist ja võrdumist teiste raamatutega kui kogu arvepidamise reviteeritavust.

2. Linnade Liidu „Omaavalitsuste lihtsustatud arvepidamise kavas“: a) läbikäikude otstarbetu jaotus kronoloogilises kassaraamatus kahte lahtrisse, mis ei too mingit kasu, vaid nõudes pingutavat tähelepanu summade sissekandmiseks ja nende kokkuarvamiseks ning ülekandmiseks leheküljelt leheküljele kui senine üks lahter, segab arvestust veel sellega, et tuleb teha memoriaalseid ülekandeid ühest lahtrist teise, mille tõttu läbikäigud näivad tõelikkusest suurematena ega võrdu muude raamatute kokkuvõtetega; b) kõigi läbikäikude kassaraamatutest üksikult laialikandmine pearaamatu kahe jao paljudele arvetele — mitmele sajale arvele, mille tõttu arvepidamine muutub eriti keeruliseks ja raskeks, nõudes rohkesti aega ja tööd üksikute arvete nende suure hulga seast ülesotsimiseks ja summade sinna sissekandmiseks, samuti ka suure hulga üksikute arvude kokkuvõtmiseks ja kokkuvõtetete võrdlemiseks.

3. Maaomavalitsuste Liidu „Kahekordses raamatupidamises“ — sissetulekute ja väljaminekute läbikandmine peale maksuderaamatu ja eelarvelise raamatu: itaaliaviisilisel arvestamisel viiest põhiraamatust („mustkassaraamatust“, mis paratamatu, „shurnaliseeritavast“ kassaraamatust, sissetulekute ja väljaminekute eraldamise raamatust, üldisest shurnaalist ja pearaamatust), ameerikaviisilisel arvestamisel kolmest põhiraamatust („mustkassaraamatust“, „shurnaliseerivast“ kassaraamatust ja shurnaal-pearaamatust). Mainitud raamatupidamise teeb eriliselt raskeks läbikäikude igas iseviisi grupeerimine, järjestamine reastamine ja kokkuvõtmine, mis tarvitab palju aega ja on tülikas revideerida ning osutub liiati asjatuks ja ülearuks, kuna seniste arvestusviiside järgi jätkub arvestamiseks üldiselt kahest põhiraamatust — kronoloogilisest kassaraamatust ja süstemaatilisest pearaamatust.

4. Mõlemates teostes läbikäikude otstarbetu liigitus ja koondus paljudeks kollektiivarveteks, millede kõrval tuleb pidada abiraamatutena reskontrosid suure hulga alaarvetega, mis võivad tõusta sadadeni, näit. deebitoride ja kreditoride reskontros,

kus üksikud juhuslikult läbikäivad ehk edasiantavad summad arvestatakse asutiste ja isikutenimelistel eriarvetel, kuna nad senini arvestatakse pearaamatu üheainsal üldisel edasiantavate summade arvel.

5. Eelarveliste läbikäikude (mis suuremas osas vallaomavalitsustes senini arvestatakse jällegi ühelainsal üldisel eelarveliste tulude ja kulude arvel) laialikandmine mitmeleasetmele arvele, nagu: eelarveliste deebitoride arvele, eelarveliste kreditoride arvele, ettesaadud tulude arvele, ettemaksitud kulude arvele, üksikute avanside ehk eelsummade arvele ning koondamine muude võõraste läbikäivate summade ühisele üldisele kollektiivsele deebitoride ja kreditoride arvele, kus vahe omade ja võõraste summade vahel kaob, mis ühest küljest ei võimalda ülevaadet eelarveliste summade tõelikust seisukorrast ning selletõttu võib järeldada teadmatuid ülekulutusi, võõraste summade väljaandmise valla tarveteks, teisest küljest aga soodustab eelarveliste summade tarvitamist väljaspool eelarvet muudeks otstarveteks.

6. Summade kasutamine ettevõtete teostamiseks väljaspool eelarvet, valla- ja maaomaval. sisset., väljam., eelarv. ja aruan. ajut. sead. (R. T. 1920. nr. 18/19) § § 71 ja 72 vastaselt.

7. Fiktiivsete läbikäikudega arvestamine, nagu „tasutavad laenud“ aktivas ja „eelarve võlgnikkudekapital ning väärtpaberitekapital“ passivas, milliseid kapitale tõelikult pole olemasgi, mis on vaid kunstlikult kombineeritud ja asjatult välja mõeldud, tekitavad ülearuust tööd ja segavad arvestust, suurendavad kunstlikult bilanssi ja teevad ta ebaõigeks.

8. Erikapitalide koondamine kollektiivarveteks ja niiviisi arvestamine, et laenude tegemisel nende edasikandmisega ühtelt arvetelt teistele, kapitalid kahanevad ja protsendid kaovad. Arvestus ei väljenda üksikute erikapitalide koosseisu ega näita, milles iga kapital seisab, palju temast rahana kassas, palju väärtpaberites, palju hoiul pankades, palju antud laenudeks, palju kannud protsente ja milleks protsendid tarvitatud. Need puudused ei võimalda järevalve teostamist selle üle, et iga kapitali protsendid tarvitataks nendeks otstarveteks, milleks nad määratud, ja et kapitalid ise seisaksid puutumata ja neid ei kulutataks ilma järevalveasutise loata, nagu nõuavad maksvad seadused.

Järgneb.

Omavalitsuste päevauudised.

Maanteede ehitusviisid ja nende proovimine meil.

3. mail oli Teedeministeriumis teistkordne nõupidamine maanteede ehituse mitmesuguste viiside prooviehituste teostamine ja nende vastapidavuse kontrollimise kohta. E. Maaomaval. Liidu esitaja R. Kuris soovitas prooviteede ehitust Lõuna-Eestis ettevõtta, kus maapõhi mitmesugune, nõupidamine valis siiski prooviteede ehituse kohaks asjahõlpsuse pärast Tallinna lähidase maantee.

Prooviteel tuleb 17 ehitusviisiga teetükid, nimelt: 1) kruusa savi maantee, 2) klombitud kividest m., 3) paekivist m., 4) kruu-

satee kivi alusel, 5) killustik tee kruusa kattega kivi alusel, 6) bitumineeritud klombitud kividest maantee, 7) paekivist bitumineer. maantee, 9) bitumin. tee pealispinna katmisega, 10) emulsioon tee pealispinna katmisega, 11) emulsioon tee imbutamisega, 12) asfaltbetoon killustiktee kivi alusel, 13) asfalt killustiktee kivialusel, 14) asfalt makadam kivi alusel, 15) tsementbetoon kruusa alusel, 16) tsementbetoon kivialusel ja 17) tsement makadam kivi alusel.

Peale proovitee valmisaamist pannakse Teedeministeriumi poolt liikumise arvestaja ametisse, et tee vastupidavuse üle selgusele jõuda.

E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

E. Maaomavalitsuste Liidu nõukogu koosolek 17 ja 18 aprillil.

Järg.

Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Koosoleku teine päev algab H. Aviksoni referaadiga täh. seaduse eelnõu kohta.

Referent annab kokkuvõtliku ülevaate selle seaduse vajaduse ja seaduse eelnõu käigu kohta, meeldetuletades, kuidas 11. veebr. 1926. a. Riigikogu poolt vastuvõetud kogukonna jne. rendimaade korraldamise seadus vallaomavalitsusi valusalt tabab, neilt äravõttes valla- ja koolitalud ühes hoonetega juhuslikkudele rentnikkudele, et E. Maaom. Liit 27 nov. l. a. esitas selle ülekohtu likvideerimiseks seaduse eelnõu, mida siseminister pooldas, et Põllutööm. poolt selles asjus V. V. esitatud eelnõu ei mahutanud Liidu eelnõu nõudeid täies ulatuses, kuid Liidu juhatus saatis vastavad märgukirjad V. V. eelnõus muudatuste tegemiseks, põhjendades oma väiteid vallavolikogude otsustele. Selle peale vaatamata on seaduse eelnõu Riigikogule esitatud kujul, et ta valdasi ei rahulda täielmääral. Edasi tutvustab ref. kuulajaid eelnõu nende paragrahvidega, mis puudutavad vallaomavalitsusi.

16. märtsil Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule esitatud eelnõu § 3 pt. 2 näeb

ette, et rendimaade korralduse nõudmise õigust ei ole kogukonna- ja asutuste maade kasutajal:

a) kui tema seda maad kasutab teenistetasuna, ametiasukohana või mis maa korralduse komisjon tunnistab tarvilikuks ametiasukohas ametnikkude ja teenijate maaga varustamiseks ja kui kasutajad ei ole sellel maaalal oma eluhoonet;

b) kui tema käes kasutada olev maa on avalikkude algkoolide võrku arvatud kooht ja

c) kui temal endal on omanduses põlisel tarvitusel või maaseaduse § 15 lisa alusel kasutada maad üle 15 ha.

Teiseks maade kasutajaks võib ainult ühe tema käesoleva majapidamise korraldamist nõuda, kolmandaks eelpool nimetatud maade korraldamine tühistakse § 18-ga kõigis maakorralduse komisjonides, kui maade korraldamine ei sünni maaomaniku (valla) nõusolekul, ning neljandaks § 23 maade tasumiskorda. Selle § järele tasub kokkuleppeta eraldatud ja maapidajale kasutada antud maa ja päraldiste hinna maaomanikkudele riik 3 aasta jooksul maaomandaja nimele kinnitamise päevast arvates.

Olemasolevate andmete järele en kogukonna ja asutuste maadest otsustatud eraldada 811 majapidamise üksust umbes 11.000 ha pindalaga. $\frac{1}{3}$ neist majapid. eraldatakse kokkuleppe alusel, kuna sun-

duslikule eraldamisele jääks umbes 7000—8000 ha. Põllutöoministerium arvestab selle maa, arvates 50 kr. ha eest, 35—40 milj. sendi peale, mis riigil omavalitsustele tuleks kolme aasta jooksul välja maksta.

Võrreldes Vabariigi Valitsuse eelnõu Liidu poolt esitatud eelnõuga, järeldab ref., et esimesega valdade huvid ainult osaliselt kaitstud on, kuna Liidu eelnõu kõigi valla maade korraldamise alt vabastamist ette nägi, mispärast Liidu nõukogul, eriti valdade esitajatel, otsustada tuleb, kas Riigikogule esitatud eelnõu valdasi rahuldab.

A. E i n s e l n väidab, et eelnõu valdadele vastuvõtmatu on Eila alles kuulsime Siseministeriumi kavast valdade piiride ümberkorraldamise kohta. Tahame seda, võib just nüüd korrald. maid, end. kooli kohte, mis praegu koolivõrku ei kuulu, uuteks koolikohtadeks vaja tulla.

A. E i c h e n b a u m: Talud on valla sisetuleku allikad. Neid valdadelt ära võttes, antakse teatud klassile, kes juhuslikult rentnikkudeks, autasu. 40 milj. riigil neile autasuks, kelle teeneid ei tunta, väljamaksta, on rahva raha mitteõiglase tarvitamine. Siin ei ole tegu vabadussõjalastega, küll on teada juhtumisi, kus valla talu saab riigivastane element. Sellep. tuleb nõuda kõigi valla maade korraldamise alt vabastamist.

H. L a u r i: Imelik on maapoliitika omavalitsuse liikide suhtes. Eriti suur vahe on linnade ja valdade vahel. Esimeste korraldusse antakse kõik riigimaad, valdadelt võetakse valla liikmete pearahaga ostetud maad ja majad. Valdadel tuleb koolivõrgu ümberkorralduse puhul maad osta uude koolikohta. Ta võiks end. koha ära müüa ja sellega uue osta, aga see võimalus võetakse ära. Soomes selle vastu püüab valitsus valdasid kinnisvaradega kindlustada. Selle tagajärg on, et seal valdu on, kes kõik valla kulud kinnisvarade sissetulekuga katavad ja makse enam ei vaja. Riigikogu ja Valitsuse tähepanu tuleb maapoliitika väärsuuna peale juhtida.

Selle järele võtab nõukogu ühel häälel otsuse vastu:

Liidu nõukogu tunnistas, et 16 märtsil s. a. Riigikogule esitatud kogukondade, asutuste ja erarendimaade korrald. seaduse muutmise seaduse eelnõu valdasid ei rahulda, mispärast Riigikogu rühmadele märgukiri saata, milles valdade kõigi maade korraldamise alt vabastamist nõuda, tugeses vallavolikogude otsustele, mille ära kirjajad märgukirjale juurde lisada.

Vallasekretäride palga normeerimise küsimus.

Ref. H. A v i k s o n teatab, et küsimus on päevakorda võetud Viru Maavolikogu soovil, ja temale, kõnelejale, on ülesandeks tehtud ainult ülevaade anda vallasekretäride palga normeerimise seisukorra kohta, mispärast ta mingisuguseid ettepanekuid selles küsimuses teha ei saa.

Ametliste andmete järele on vallasekretäride palgad 1 aprillist s. a. kõigis maades normeeritud maavolikogude poolt 4 mai 1920 a. seaduse põhjal. Palkade normeerimise õigust kuni täh. ajani ei olnud tarvitanud Harju ja Saaremaa. Mujal olid vallasekr. palgad varemalt, isegi juba 1921 a. normeeritud. On maakonde, kus praegu veel maksivad osalt 1921 a. normid, mis muidugi iganenud. Missugused palgad igas maas maksvate normide järele olemas, selle kohta võrdlusi teha ei saa, sest 1) osa maades saavad sekretärid lisatasu ka maavalitsuselt, 2) normide alused, rahva arv, ei ole kaugeltki ühtlased, ühed normid näevad palkade tõusu 500 elaniku, teised 1000 elaniku pealt, ühed algavad astmeid lugema 1000 el. pealt, teised 1200, 1500 ehk 2000 pealt, 3) normeerimise aeg on väga lahkuminev: 1928 a. normide kõrval seisavad 1921 a. normid, millest elu palju ülekasvanud.

Maavalitsuste poolt saavad lisatasu sekretärid: Teenistuslisa Lääne, Viljandi, Valga ja Virumaal, perekonna abiraha Lääne, Viljandi, Valga ja Virumaal, arstiabi Järva, Viljandi ja Valgamaal.

Valdade poolt maksetava palga alamäär oleks ligikaudse võrdluse juures, kus juures muidugi silmas tuleb pidada normeerimise aega:

M a a	Palkade normeer. aasta	1500—2000 elanikuga vallas krooni kuus	2500—3000 elanikuga vallas krooni kuus
Harju	1928	90.—	100.—
Järva	1928	110.—	120.—
Lääne	1928	85.—	90.—
Petseri	1928	80.—	80.—
Pärnu	1928	80.—	85.—
Saaremaa	1928	80.—	90.—
Tartu	1926	75.—	80.—
Viljandi	1924	80.—	85.—
Valga	1925	70.—	80.—
Viru	1921	50.—	60.—
Võru	1923	55.—	65.—

Sekretäride korterite ja maaga varusta-

mise asjus on tingimised enam vähem ühtlased: kõigil priikorter ja põllu-, aia- ning heinamaa kasutada. Ka sekretäri abide palgad on peaaegu ühtlased.

Lõpul seab referent rea küsimusi üles, mille üle mõtteid nõukogul tuleks vahetada, kui nõukogu küsimuse kohta põhimõttelise seisukoha tahab võtta, ette teades, et sellel kohustavat jõudu ühegi maavolikogu peale olla ei saa, vaid see seisukoht aitaks ainult maaval. vastavaid ettepanekuid teha.

Läbirääkimistel peetakse esijoonese küsimuse juures, kas maavolikogudel tuleb seadusega neile antud õigust, vallaametnikkude palke normeerida, kasutada, teiseks kes peaks palka maksma ja kolmandaks, kui suured peaks normid olema.

Kõik kõnelejad esimese küsimuste kohta kriipsutavad alla, et see loomulik ei ole, et maavolikogu normeerib vallaametnikkude palkasi, kuna ta sellesama rahva poolt valitud, kui vallavolikogugi (A. Kohver, I. Gefria ja G. Püss), kuid teiselt poolt ei ole ka see õige, et vallasekretärid vähem palka saavad, kui õpetajad, kuna esimeste töö sugugi väiksem ei ole viimaste omast. Tõstavad vallavolikogud ise sekretäride palga tarvilise kõrguseni, kaoks vajadus nende palka normeerida. Vene ajal maksid vallad sekretäridele normeerimata praegusest kõrgemat palka. Kui kõik vallad seda ei tee, peaks maavolikogud palkade normeerimise õigust hädaabinõuna kasutama, et järeleidata neid valdu, kes ise sekretäri tööd ei suuda hinnata. E. Rosenberg juhib tähelepanu aga selle peale, et palkade normeerimisel peab ka palgamaksmise võimalus olema. Õpetajate palga normeerimine on alati vastuvaielusi tekitanud, sest ei ole maaval. kõrgendatud palgamaksmise võimalusi kätte näidatud. Normeerides vallasekret. palka, peaks maavolikogud valdadele ka maksmise võimalusi näitama. M. v. sissetulekud ei võimalda aga valdadele sekretäride palkadeks summe anda.

A. Eichenbaum tõstab küsimuse üles, kas ei peaks riik osa sekret. palgast oma kanda võtma, sest sekretäride tööst on $\frac{2}{3}$ riigi oma, eriti perekonnaseisu ametniku töö õigustaks seda. Selle peale täh. A. Loorits õigusega, et riiklisi ülesandeid ei saa lahutada kogukondlistest, ning kui riik kannaks osa sekretäride palkadest, siis väheneks maavalitsuste iseseisvus, sekretär muutuks enam riigiametnikuks ja vahetaks sekretäri ja rahva vahel halveneks. Sekretäride palga normidest soovib

E. Öunapuu aluseks võtta Tartu m. v. poolt väljatöötatud ja sekretäride poolt heaks kiidetud normid, kuna E. Eichenbaum Valga m. v. poolt soovitatud norme, kus alammäär 13.000 senti, aluseks soovib võtta, mida J. Mõttus toetab.

H. Lauri ja E. Rosenbergi ettepanekul nõukogu peale selle ühel häälel võtab otsuse vastu:

Vallasekretäride palga normide küsimust läbikaaludes Liidu nõukogu soovib vallavolikogudele, et need oma algatusel vallasekretäride palga tõstaksid nende tööle vastava kõrgusele. Kui vallad seda ei tee, tuleb maavolikogudel 4. mai 1920. a. seaduse põhjal sekretäride palgad normeerida, aluseks võttes kohalise maakonna elutingimisi ja kallidust, kus juures soovib on, et maavalitsused määraksid endiselt sekretäridele lisatasu.

A. Eichenbaumi ettepanek, maavolikogudele soovitada normeerimisel, et vallasekr. palk vastaks riigi keskasutuse raamatupidajate palkadele, jääb, saades 2 häält poolt, vähemusse.

Õpetajate palgamaksmise uus kord.

E. Rosenberg tutvustab nõukogu Haridusministeeriumi ringkirjaga Nr. 138²¹ 3. aprillist s. a. valdadele, linnadele ja alevitetele ning 14. aprillist s. a. maavalitsustele, mille järele 1. aprillist arvates õpetajatele palgad saadetakse otse kohe valdadele Eesti Panga osakondade kaudu, kuna palgalehed kinnitab haridusosakond. Referent annab ülevaate tööst, mida uus kord nõuab. Asjaajamine läheb märksa keerulisemaks. Maav. saab esimese palgalehe valdadesse ja Haridusministeeriumi, teisel kuul tuleb muudatuste teatamine kahele poole. Palgalehtede kokkuseadmine valdades annab seal uue suure töö juurde. Tulevad kolmed palgalehed. Valdade töö sel alal on uus töö, haridusosak. tulevad maaval. palgaosa peale palgalehed ikkagi teha, kirjavahetus valdadegu tuleb veel juurde. Ka Haridusmin. kasvab töö tuntavalt. Valdade kirjavahetust tõstab väljamaksmata summade tagasi maksmine E. P. ja nende krediitide uuesti nõudmine. Ei saa pooldada arvamist, et sarnast palgamaksmise korda nõuab õpetajate tasuseaduse § 33. Kui sellest paragrahvist seda väljalugeda tahetakse, et palk peab E. P. otse vallavalitsusse minema, siis peaks ühtlasi ka seda väljalugema, et maaval. haridusosakondadel

pole mingit õigust riigi poolt maksetavate palgalehtede kinnitamiseks, ja jäägu palgamaksmine ainult minist. ja valdade asjaks. Lõpetades väidab ref., et uus loodud kord on täiesti vastuvõtmatu. M. v. saavad kaasaaidata ainult endise korra juures.

Valdade esitajad Liidu nõukogus A. Eichenbaum, I. Gefria, A. Einseln ja A. Ott kinnitavad töötõusu vallavalitsuses uue korra juures, aga väidavad eriti raskusi, mis raha kättesaamine vallaomaval. sünnitab, esiteks E. P. osakondade kauguse, teiseks tähtaja pärast, sest 10-ks kuupäevaks peavad maksud E. P. äratoodud olema, peale 20-dat tuleb õpetajatele palgaraha järele tulla, kuna seni mitmel pool palk postiga vallaval. kätte saadeti. Seda sama kinnitab ka I. Mõttus. Ainult I. Kentsi arvates ei too uus kord Järvamaa valdadele raskusi, kus pangad lähedal.

Peale selle nõukogu, arvesse võttes suurt töösuurenemist palgamaksmise uue korra juures ja raha kättesaamise raskusi, A. Einselni ettepanekul ühel häälel

tunnistas õpetajate uue palgamaksmise korra vastuvõtmatuks ja otsustas Haridusministeeriumit paluda õpetajate palgamaksmises 1 aprillini kestnud korra uuesti maksuma panna.

Liidu põhikirja muutmine.

Juhatuse poolt on ettepanek tehtud, et põhikirja § 11 muudetak nii, et Liidu nõukogu liigeteks oleks valdade esitajaid niisama palju iga maa kohta, kui selle maavalitsuse esitajaid. Selle ettepaneku teeb juhatus vallavolikogude soovil. Kui E. Õunapuu arvamisest avaldanud, et põhikirja muutmise ruttu ei ole, vaidleb R. Kuris selle vastu, sest, peab meelespidama, et see on valdade soov, ja kui asi edasi lükata, saaks vallad aru, et E.M. L. ei taha valdade sooviga arvestada. Seda sama rõhutab I. Sõnajalg ja täh., et hea oleks, kui juba põhikirja esimese muutmise puhul seda valdade soovi oleks osatud ette näha. Valdade esitaja Liidu juhatuses A. Einseln konstateerib, et kuigi Liidu juhatuses ja nõukogus palju valdadesse puutuvaid küsimusi otsustamisel on olnud, et neid palju rohkem on olnud, kui maavalit. küsimusi, on need küsimused kõik ühel häälel valdade huvides lahendatud, kuigi valdade esitajaid selle juures vähem on olnud. Sarnast tagajärge on võimaldanud asjaolu, et E. Maaomaval. Liidus poliitikat ei ole. Tahavad aga vallad oma esitust suurendada, siis ei saa Liidul, kus

poliitikat ei tehta, selle vastu olla. Ja ühel häälel otsustab nõukogu põhikirja § 11 muuta ja võtab selle järgmiselt vastu:

Eesti Maaomavaltuste Liidu tegevust juhhib Liidu nõukogu, mis koosneb maavalitsuse liigete hulgast viimaste volituste kestvuse ajaks valitud isikutest igast maast

kuni 50.000 elanikuga	— 1 esitaja
50.000—100.000	— 2 esitajat
üle 100.000	— 3

ja Liidu liigeteks astunud valdade esitajatest, iga maa kohta niisama palju esitajaid, kui selle maavalitsusel, kes valitud § 7 ettenähtud korras selle maa vallavalitsuse liigete hulgast nende volituste kestvuse ajaks.

Liidu 1927 a. aruanne,

mis nõukogu liiget. kättesaadetud ja mis näitab eelarvelisi tulusid 1.539.836 mk., eelarvelisi kulusid 1.345.195 mk. 2.050.000 margalise eelarve juures, ning varanduslist seisut aktivitas ja passivas 1.312.500 mk. 1.134.278 margalise võlgadeta varandusega, kinnitakse nõukogu poolt ühel häälel, kui revisjoni komisjon teatanud, et väljaminekud ja sissetulekud on tõestatud, eelarvest on kinni peetud ja aruanne õieti kokkuseatud.

Riikliku tervishoiu nõukokku valitakse ühel häälel Liidu esitajaks R. Kuris.

Õpejõudude korteriga varustamine.

Kui H. Avikson ütlevaate annud õpetajate tasu seaduse muutmise käigu üle õp. korteri asjus ja haridusministri kirja 31 märtsist s. a. nr. 14126 ettelügenud, milles minister soovib vabatahtlikult õpejõudude korteritega varustamise asja kaaluda, nõukogu I. Sõnajalgi ettepanekul ühel häälel võtab järgmise resolutsiooni vastu:

Arvesse võttes seda, et maaval. rahaline seisukord ei võimalda praegu õpetajatele seadusega kindlaks määratud raha palkagi välja maksta, oleks otstarbetu maavalitsustele soovitada nende ülevalpidada olevate koolide õpetajatele korteriraha määrata. Selle asemel soovib Liidu nõukogu maavalitsustele, kellel majad ehk korterid kasutada, õpetajatele korterid natuuras anda.

Teede liikumise arvestamine.

Peale päevakorra tõstab E. Õunapuu teedeliikumise arvestamise küsimuse üles, milleks maaval. korraldus tehtud, teede klassidesse ja ehitusviisi määramiseks. Kui küsimuse kohta N. Vatter, I. Sõnajalg

ja I. Markson sõna võtnud, tähelpanu juhtides asja kulukuse ja pooliku otstarbe täitmise peale, sest peale sõitjate hulga on eriti tähtis koormate raskus teede ehitusviisi äramärgimiseks, nõukogu E. Üunapuu ettepanekul ühel häälel tunnistab Teedeministeeriumi nõudmise teede liikumise registreerimise üle suurte rahaliste kulude pärast tegelikult läbiviimatuks.

Koosoleku lõpetamine.

E. Üunapuu soovib järgmise nõukogu koosoleku juuli algul Kuresaares ära pida. Kui esimees allakriipsutanud, et suvised koosolekud peetakse kohapealsete olude tundmaõppimiseks maa-linnades ja Kuresaares seni koosolekuid peetud ei ole, võiks E. Üunapuu ettepanekut arvesse võtta, seda enam, et Saaremaa esitajad ka tänasest koosolekust puuduvad ühenduse võimatuse pärast. Tehtud ülekohus vaja Saaremaa esitajatele heaks teha koosoleku koha sinna viimisega. See ettepanek leiab üldist heakskiitmist.

Kui esimees H. Lauri konstateerinud omaval. tegel. kokkusaamise vajadust, mida suur koosolekust osavõtnute arv ja elav küsimuste arutamine tõendanud, lõpetab ta koosoleku tänades Harju Maavalitsust koosoleku ruumide andmise eest.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu delegatsioon haridus-, sise- ja rahaministri ning riigivanema juures.

27. aprillil võtsid haridus-, sise- ja rahaministrid ning riigivanem Maaomavalitsuste Liidu nõukogu poolt valitud delegatsiooni vastu. Viimase ülesandeks oli tutvustada härrasi ministreid ja riigivanemat maavalitsuste rahalise seisukorraga, mis senisest tuntavalt halvenenud, sest uue õpetajate palga seadusega on uued kulud maavalitsuste peale pandud, kuna alkoholiste jookide müügi seaduse tagajärjel maavalitsuste tulud trahterimaksu näol vähenesid, ning paluda aidata seisukorda lahendada eestkätt õpetajate palga väljamaksmise võimaldamisega totatsiooni näol, teiseks seisukorda lahendada maksuseadusele käigu andmisega, mis Liidu poolt enam kui kahe aasta eest esitatud, ning kolmandaks mõjuda olukorra maksmapanemisele, et uute kulude omavalitsuste peale panemisega alati ka vastavad tuluallikad äranäidataks. Peale selle anti haridusministrile veel märgukiri õpetajate palgamaks-

mise uue korra äramuutmise asjus, mis valdadele suuri raskusi tekitab.

Härra riigivanema ja ministrite väga lahkelt vastuvõtul selgus, et neile maaomavalitsuste raske rahaline seisukord üldjoontes tuttav on, et kulude peale panemine tuluallikate näitamata loomulik ei ole, et riikiline abi õpetajatele palga maksmises tarviline, et seda kõik nõus on toetama, kuid reaalselt ettepaneku tegemist selle tehnilise läbiviimise kohta sooviti Liidult näha. Mis puutub maksuseadusele käigu andmisesse, siis on see pidanud seisma rahaministri erakorraliste ülesannetega ülekoormamisest. Härra Riigivanem avaldas lootust, et suve jooksul sellel alal nii mõndagi suudetakse ära teha, kuid eestkätt tuleks kulude kokkuhoiuga tarvilikke summe leida, mida võimaldaks riigi- ja omavalitsuste töö ühine korraldus, sest mõlemad nad töötavad riigi üldhuvides, kuna praegu riigil omavalitsuste kõrval paralleel ametnikud on, kelle ülesandeid omavalitsused võiks ilma erikuludeta täita. Eriti soovitas riigivanem omavalitsuste liitudel kohustuste küsimusi põhjalikult läbikaaluda ja vastavad eelnõud Valitsusele esitada, mis asja otsustamist kiirustaks. Ministrid, kes omavalitsustes tegevad pole olnud, ja nende seisukorda põhjalikult ei tunne, teatasid, et omavalitsuste seisukorra tutvustamine neile väga tarvilik informatsioon on.

E. Maaomaval. Liidu juhatuse koosolek 2. mail.

Põhimõttelistest küsimustest olid lahendatud:

Delegatsiooni käigust järgnevad sammud.

Otsustati esitada „Haridusministeeriumile 1928/29 aasta erakorraliste kulude lisaelarve arvel eelkrediidi avamise seaduse eelnõu“.

Trahteriäri seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis maavalitsuste tulude suurendamist üldse ette ei näe, küll aga linnadel, otsustuse saata Riigikogu Rahaasjand. Komisj. märgukiri, samuti teistkordselt veel rahaministrile.

Trahterimaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis maaomaval. sissetulekute suurendamist ainult paberil näitab, tunnistati sel kujul vastuvõtmatuks ja otsustati teistkorda saata märgukirjad Riigikogu rühmadele vastavate parandustega eelnõus.

Ehitus-Tehnika osak. ettekirjutus toetusrahade hoiu kohta ilma protsendita E. P. osakondades leiti omaval. huvidele mitte vastama ja otsustati selle ettekirjutuse muutmiseks teedeministrile märgukiri saata.

Liidu nõukogu lähem koosolek määrati umbes 7 ehk 9 juuli peale Kuresaares. Täpselt selgineb koosoleku päev Saaremaa Maaval. läbirääkimise järele, arvesse võttes laevasõite.

Eelkrediidi avamise seaduse

eelnõu õpetajatele palgamaksmiseks 200.000 kr. suuruses, millest jätkuks 5—6 kuuks, esitati E. M. Liidu poolt rahaministrile 4. mail.

Märgukiri trahteriari seaduse muutmise seaduse eelnõu kohta.

E. M. Liit saatis 3. mail s. a. Riigikogu Rahaasjanduse Komisjonile ja Rahaministrile järgmise märgukirja:

Vabariigi Valitsuse poolt 14. märtsil s. a. Riigikogule esitatud Trahteriari seaduse muutmise seadus, võttes oma ülesandeks, nagu seletuskirja esimesest lõikest selgub, trahteri maksu tõstmise, teeb seda oma § 5-ga ainult linnade huvides, sest Trahteriari seadus (V. S. K. XII. k. 2. j.) on maksev linnades, kuna maavalitsused trahteri maksu saavad Valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete aj. seaduse § 23 põhjal („R. T.“ Nr. 18/19 — 1920 a.). Tõstes 14. märtsil Vabariigi Valitsuse poolt esitatud seadusega linnade trahterimaksu sellega, et selle maksu alla pannakse ka õlle- ja marjaveinide kohaltarvitamise õigusega müügikohad, ei paigutata üksi ühed omavalitsused teiste kõrval eesõigustatud seisukohta, vaid jätakse just need omavalitsuse üksused lisa sissetulekutest ilma, kelle heaks trahterimaks uue alkoholiste jookide müügi seadusega kas täiesti ehk minimumini vähenes, sest Aktsiisi Paavalitsuse poolt avatud alkoholiste jookide müügikohad sundisid restoraane sulguma.

Seda arvesse võttes palub E. Maaomavalitsuste Liit Riigikogu Rahaasjanduse Komisjoni Trahteriari seaduse muutmise seadust täiendada selles mõttes, et ühtlasi täiendada ka „Ajutine seadus valla- ja maaomavalitsuste sissetulekute ja väljaminekute

kohta“ („R. T.“ Nr. 18/19 1920) § 23 peale sõna „võerastemajad“ sõnadega „õlle ja marjaveinide kohaltarvitamise õigusega müügikohad“.

Märgukiri trahterimaksu seaduse täiendamise seaduse eelnõu kohta.

E. M. Liit saatis 3. mail Riigikogu rühmadele järgmise märgukirja:

Rahaasjanduse komisjoni poolt 13. det. 1927 a. vastuvõetud Trahterimaksu seaduse täiendamise seadus, võttes oma ülesandeks asendada uute sissetulekutega omavalitsuste trahterimaksu vähenemise, ei saa seda ülesannet täita, sest § 61 annulleerib selle, mida eelmised paragrahvid ülesehitavad, ja seda maksvusele pääsenud olukorra juures.

Selle paragrahvi järele, „kui 10. mail 1927 a. vastuvõetud piirituse ja alkoholiste jookide müügiseadusest tingitud oludel omavalitsuste poolt määratav trahterimaksu summa väheneb tegelikult 1927 a. sissetulnud maksu summaga võrreldes, maksutakse puuduv osa rahaministri korraldusel käesoleva peatüki alusel asutatud fondist, missugune toetussumma aga ei või tõusta üle saja protsendi trahterimaksust, mis omavalitsuse enda poolt sama aasta jooksul sissenõutakse alkoholiste jookide müügi õigusega trahteri asutustelt“. Allakriipsutatud osa sellest paragrahvist teeb mitmel maavalitsusel juba praegu fondist lisamaksu saamise võimatuks, sest 10. mai 1927 a. seaduse alustel Aktsiisi Peavalitsuse lubal avatud alkoholiste jookide müügikohtade võistlus on sundinud trahteriasutused, kes maavalitsustele trahterimaksu maksid, oma ukсед sulguma, mille tagajärjel maavalitsuste eelarvetest trahteri maks suutu kadunud on (Valga maaval.) ehk 10 korda vähenenud (Tartu maaval.). Kui nüüd maavalitsusel võimalik ei ole Aktsiisi Peavalitsuse poolt antud lubade tõttu trahterimaksu saada, siis ei saa ka fondist mingit toetust, ehk kui maavalitsusel endise 3 milj. sendi asemel võimalik on trahterimaksu saada ainult 300.000 senti, ja saab ta teist nii palju fondist, siis jääb tema sissetulek ikka 2.400.000 senti 1927 a. omast vähemaks.

Kui § 61 selles redaktsioonis maksmata pannakse, siis jääb maaomavalitsustele lisa sissetulekute andmine ainult paberile, te-

gelikke tagajärge tal maaomavalitsuste peale ei oleks, küll aga ainult linnade peale.

Seda arvesse võttes palub Eesti Maaomavalitsuste Liidu juhatus Teid algatust eelnõu muutmises oma peale võtta selles mõttes, et see seadus tegelikult ka midagi annaks, ja selleks ettepanna kustutada § 61 lõpp, see osa, mis eelpool allakriipsutatud, lõpetades seda paragrahvi sõnaga „fondist“.

Teiseks palub Liidu juhatuse fondi suurendamiseks kasutada § 59-as peale viina maksu ka õlle maksu 5 senti pudeli pealt.

Petseri Maavolikogu koosolek 12.—17. märtsil.

Päevakorras 27 punkti, millest tähtsamad:

Maavalitsuse kodukord võetakse maavalitsuse poolt esitatud kujul muutmatult vastu.

Maavalitsuse ametnikkude ja teenijate koosseisud

võetakse vastu, kus juures kantselei koosseis ühe asjaajaja võrra vähendatakse. Koosseisude vastuvõtmisega otsustatakse ühtlasi maavalitsuse ametnikkudele ja teenijatele maksuta arstiabi anda kohalistes haigemajades ja kohaliste arstide juures.

Petserimaa koolinõunikuks valitakse Võru seminari õpetaja K. Greenberg.

Nõrgaandeliste laste kooli ühiselt Võru maavalitsusega avamise küsimuses asutakse eitavale seisukohale.

Sundmäärus tuleõnnetuste vastu võitlemiseks

võetakse vastu maavalitsuse poolt esitatud kujul, kus juures sundmäärused kokkuseatud omal ajal Maaomavalitsuste Liidu poolt saadetud kava alusel, mõne muudatusega Petserimaa olude kohaselt.

Vallasekretäride abide palk normeeritakse: I. abile — 60 krooni kuus, II. abile — 55 krooni kuus, ja kantselei ametnikule — 45 krooni kuus.

Pankjavitsa asunduses otsustatakse uus arsti punkt avada.

Loomaarstlise abiandmise kord Petserimaal

võetakse vastu vastavalt maavalitsuse ettepanekule, kus juures riigi loomaarstidega otsustatakse astuda lepingu vahetada, mille järele loomaarstid on kohustatud lisatasu eest, 40 krooni kuus, abitarvitajaid vastu võtma kella 9 homm. kuni kella 1 päeval.

Maanteede võrku

täiendatakse uute II-se klassi teede rajamisega III-st klassist üleviimise teel ja III. klassi teede teedevõrku sissekandmisega.

Lastekodu avamise

küsimuses tehakse maavalitsusele ülesandeks järgmisel koosolekul vastavate kavade esineda ja otsustatakse Töö-Hoolekandeministeeriumilt 50.000 krooni lastekodu ehitamiseks toetust paluda, selle juures avaldatakse soovi, et lastekodu Petseri saaks ehitatud.

Maavalitsuse 1928/1929 a. eelarve

võetakse vastu tasakaalus 397 692 kr. 64 s., tuludes laenuga 22,500 kr.

Senno valda kahe koolimaja ehitamiseks otsustatakse Senno vallavalitsuse vastava laenu vastutus 60.000 krooni suuruses maaomavalitsuse peale võtta.

Endiste kiriku-koguduste koolihooneid

otsustatakse ülevõtta 6 kohas.

Kallaste kindlustamise

küsimuses tehakse maavalitsuse ülesandeks asuda Kulje valla Drisliviki ja Schartovo külade juures kallaste kindlustamise kavade väljatöötamisele. —g.

Märkeid Pärnu maavolikogu tööst.

Pärnu maavolikogu 13. ja 14. aprilli s. a. koosoleku päevakord sisaldas terve rea laialatusliku tähtsusega küsimusi, mille arutamisel ja lahendamisel maavolikogu üles näitas haruldast ühtmeelt ja erakondlikest motiivest sõltumatut töötahet.

Kinnisvarasid müüa

lubati Seliste ja Voltveti vallaomavalitsustele. Pärnumaa jsk. tervishoiu arstid on tõstnud päevakorraale

arstitakside maksmapanemise,

mida maavalitsus pooldab kui hädavajalikku abinõu arstiabi rahvale, eriti kehvemaile, kättesaadavaks tegemiseks. Kuid, et see kaasa toob arstide ja ämmaemandate paljade kõrgendamise, mis maavalitsusele sünnitab lisakulusid 5700 krooni, millise summa katmiseks maavalitsusel absoluutselt igasugused võimalused puuduvad, on maavolikogu sunnitud jätma küsimuse lahtiseks, ootama paremaid aegu, eriti aga keskvalitsuse poolt omavalitsuse uut maksuseadust, mis, nagu näha, kuidagi paigast liikuda ei taha.

Maavalitsuse 1928/1929. a. eelarve.

Nagu üldiselt teada, on maaomavalitsuste rahaline seisukord võimatu: kohustuste ja ülesannete koorem kasvab iga päevaga, tuluhallikad aga kuivavad kokku. Pärnumaal on rahaline kitsikus eriti terav, kuna maakond kehv ja tulud ettevõtetest ja varandustest puuduvad. Eelarve lõpeb puudujäägiga juba niikui-nii, kuid õpetajate tasude seadus paneb veel erakorraliselt peale kulusid 45600 krooni, mille katmiseks endiste aastate eeskujul dotatsioonid enam ettenähtud ei ole. Puudujäägist ülesaamiseks ei ole leitud muud teed, kui õpetajate palkadeks vajaline 45600 krooni võetakse eelarvesse dotatsioonina riigilt; 8750 krooni tahetakse laenata hüpoteek ehk pikalaenu pangast mitmesugusteks remontideks ja ehitusteks, kuna 9528 krooni jääb siiski puudu — eelarve vormi täitmiseks tahtakse teha ka selleks laenu.

Lõputulemusena kinnitatakse eelarve ühel häälel 423,244 kroonilises summas, ja avaldatakse Vabariigi Valitsusele palve, et viimane endiste aastate eeskujul annaks toetust õpetajate paljade maksmiseks 45600 kr.

Kinnitatud eelarve järele kujuneb maavalitsuse majapidamine 1928/1929. aastal järgmiseks:

Tulusid saab maavalitsus:

maksudest omav. maksu-	
seaduse j.	Kr. 151.511.—35%
toetustest riigilt	246.906.—58%
tagasisaadavad kulud	1.129.—
varandustest	2.670.—
laenudest	18.278.— 7%
juhuslikke tulusid	2.750.—

Kokku Kr. 423.244.—

Sellest summast kavatakse maavalitsus kulutada:

maavolikogu peale	Kr. 3.000.—
maavalitsuse aparadi	
ülespidamiseks	43.345.—10%
vallaomavalitsuse järel-	
valve peale	1.240.—
hariduse peale	77.110.—18%
rahvatervishoiu peale	27.982.— 7%
hoolekande peale	90.624.—21%
põllumajanduse peale	9.460.—
teede ja liikumise korral-	
damise peale	150.846.—61%
varandused nõuavad	
kulusid	6.084.—
kapitalide asutamiseks	1.250.—
laenude tasumiseks	3.449.—
mitmesugusteks kuludeks	5.854.—
tagavara summadeks	3.000.—

Kokku Kr. 423.244.—

Nagu kuludest näha, kulutab maavalitsus oma eelarvest administratiivkuludeks, s. o. maavalitsuse aparadi ülevõlpidamiseks kõigest 10% produktiivseist kuludest. Riigi eelarves on see summa igatahes 5—6 korda suurem, nii et jutud maavalitsuste laiutamisest ja ebaproduktiivseist kuludest on kas pahatahtlikult ehk jälle tingitud asjatundmatuses.

Üldiselt on eelarve haige. Kuid mitte kulude vaid tulude osas. Eelarvet, mis kulutab 61 prots. teede ja liikumiskorraldamiseks, 21 prots. hoolekande peale, 18 prots. hariduse peale, 7 prots. rahvatervishoiu peale, ei saa nimetada haigeks. Haige on tulude osa, kus 65 prots. kaetakse laenudest ja toetustest, ehk teiste sõnadega, kus raha jätkub ainult 35 prots. hädavajalike kulude katteks.

Selge peaks olema siit, kust otsast maaomavalitsuste küsimust vaja lahendada hakata ja kus viga seisab, ehk kust maaomavalitsuste raskuste süüdlast otsima hakata tuleb.

Pannakse maksma

sundmäärus alkoholiliste jookidega kauplemise aja ja korra

ning tervishoidlikkude nõuete kohta Pärnumaal.

Praegu on Pärnumaal elav tegevus

uute koolimajade

ehitamise alal. Veel käesoleval aastal tahavad alata ehitust Kilingi, Võlla, Sauga ja Orajõe vallad, milleks maavolikogu neile lubab teha laenu koolimajade ehitusfondist.

Tähtsamaks päevakorra punktiks osutub haridusosakonna ettepanek

koolisunni laiendamise asjas 5. aasta peale.

Haridusosakonna algatusel on Pärnumaa vallaomavalitsused Vabariigi X. aastapäeva mälestust muuseas sellega jäädvustada püüdnud, et selle suure päeva mälestuseks on laiendand koolikohustuse valla piirkonnas 5. õppeaasta peale, sellega rõhutades, et haridus meie riikliku iseseisvuse säilitamisel on tähtsaim relv. Nimelt on pooled Pärnumaa vallad laiendand koolisunni 5, 4 vallaomavalitsust isegi 6 aasta peale. Sellejuures on laiendamisotsuseid teinud esmajärjekorras just kehvemad, rannaäärsed viletsate koolimajadega vallad, kuna küsimuse eitavalt on otsustand vaid 3 valla-

omavalitsust, kus see aga täiesti läbiviidav. Sellest julgustatult esines haridusosakond maavolikogule ettepanekuga koolisundi Pärnumaal laiendada 5. aasta peale, arvates 27. maist 1928. a. Selle ettepaneku võtab maavolikogu vastu.

Lõpuks paneb maavolikogu maksma põhimõtte, mille järele maavalitsuse poolt ülevalpeetavasse koolidesse õpilasi võetakse vastu nende elukoha või päritolu peale vaatamata, milline seisukoht tingitud asjaolust, et maavalitsuse ülevalpeetavad kesk- ja kutsekoolid on kutselise ilmega ja neid ei saa määrata kitsa omavalitsuse piirkonna jaoks. Vastavalt sellele põhimõttele otsustati Pärnu linnale üles öelda leping keskkoolide ühise ülevalpidamise asjas.

A. L—v.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 29. Külakümnikkude kohustuste kandjatest.

Vene ajast alates on seni külavanema kohuseid täitnud talupidajad, kui ka vabadikud. Nüüd seletakse mujalt, et külavanemateks võivad olla ainult talupidajad. Leisi vallas on olemas 3 küla, kus ühtegi talu ei ole. Peale selle 5 asundust, missugused samuti seaduse alusel ei oleks kohustatud külavanema korda pidama, sest seaduses nimetatakse „собственникъ“. Mis on teha sarnasel korral, kas tuleb palgata eeltähendatud küladesse teistest küladest talupidajaid külavanemateks, kui eeltäh. külade elanikud külavanema kohustust enese peale vabatahtlikult ei võta?

L. vallavalitsus.

Vastus:

Baltimaade valla kogukonna seaduse (Üldt. asut.

sead. § 18 märkuse lisa) järgi, oli valla omavalitsus selsusline ning ühtlasi varanduslisele tsensusele rajatud omavalitsus. Iseäranis oli varandusline tsensus maksev valla valitavate ametnikkude (vallavanemate ja nende abide, — Balt. vallakog. sead. § 28, ning külakümnikkude — Üldk. asut. sead. § 848) kohta. Arvestades põhiseaduse § 6, ei saaks meil varanduslist tsensust üldse maksma panna ning ühtlasi tuleks ära langenuks lugeda varanduslist tsensust ka praegu meil maksvates seadustes.

Üldkub. asut. seaduse § 848 täpse teksti järgi tuleks aga vallakümnikusi valida maaomanikude („хозяев собственников“ ja Baltimaade valla kogukonna seaduse § 5 tähendatud rentnikkude („арендаторов“) seast; viimastele vastaksid praegu kõik era-, riigi- ja kogukonna maade rentnikud.

Kuulutakse maksvuseta:

1) Toomas Ots'a hobusepass, väljaantud Juuru vallavalitsusest 11 jaanuaril 1921 a. Nr. 384 all Jüri Laars'ile.

2) Karl Tiivas'e hobusepass, väljaantud Küti vallavalitsusest 13 novembril 1925. a. Nr. 415 all.

3) Edi-Oskar Sorgu hobusepass, väljaantud 4 veebruaril 1921 a. Nr. 196 all.

4) Erich Mindeng'i hobusepass, väljaantud 24 aprillil 1921 a. Nr. 308 all.

5) Jüri Jakobi p. Pillsson'i hobusepass, väljaantud Avinurme vallavalitsusest 2 jaanuaril 1921 a. Nr. 236 all.

Tellimiste vastuvõtmine

„Maaomavalitsuse“

1928. aastakäigu peale

kestab edasi.

Ilmunud numbrid saadetakse tellijatele järele.